

МИРОВА УГОДА (ПРИМИРЕННЯ СТОРІН): ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Гут Сергій Федорович

аспірант кафедри конституційного права та правосуддя
Одеський національний університет імені І.І.Мечникова
м. Одеса, Україна

Вступ. Мирова угода в процесі – це документ, яким оформлюється волевиявлення сторін в судовому провадженні. Останнім часом Україна обрала пріоритет неконфліктного вирішення спорів, в тому числі і в суді. Тому актуальною видається тема реалізації положення про примирення в різних процесуальних кодексах України.

Метою даної роботи є проведення порівняльно-правового аналізу регулювання інституту мирової угоди (примирення сторін) в різних вітчизняних процесах для виявлення перспективних напрямів вдосконалення процесуального законодавства. Дане порівняльно-правове дослідження обмежуватиметься трьома видами процесів (за виключенням кримінального), оскільки примирення сторін у цьому процесі має особливі зміст та процедуру, тому не будуть предметом даної роботи.

Матеріали та методи. Методологічну основу дослідження становили спеціальні методи пізнання. Зокрема, системно-структурний і системно-порівняльний методи дослідження використовувалися для розкриття особливостей правового регулювання інституту мирової угоди (примирення сторін) в різних вітчизняних процесах. Логіко-юридичний метод дав змогу виявити недоліки чинного законодавства про мирову угоду (примирення сторін) в Україні та обґрунтувати пропозиції щодо їх усунення.

Результати та обговорення. Ст.192 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) встановлює, що «мирова угода укладається сторонами з метою врегулювання спору на підставі взаємних поступок і має стосуватися лише прав та обов'язків сторін» [1]. Тотожне

положення закріплено у ст.207 Цивільного процесуального кодексу України [2] (далі – ЦПК України). Цікавим видається, що Кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАС України) не оперує поняттям «мирова угода». Ст.190 КАС України має назву «Примирення сторін» [3].

В цілому слід визнати, що останнє поняття є більш широким і може включати як укладення між сторонами мирової угоди, так і застосування інших процедур та механізмів для «врегулювання спору на підставі взаємних поступок». Тому формулювання ЦПК та ГПК України видається доцільним скорегувати.

Всі три кодекси чітко зазначають (і це слід підтримати), що мирова угода (примирення сторін) може стосуватися «лише прав та обов'язків сторін». В протилежному випадку сторони могли б зловживати своїм правом на укладання мирової угоди, вкладаючи в його зміст права, обов'язки та законні інтереси інших осіб, які не брали участі у справі.

При цьому слід звернути увагу на деякі особливості регулювання примирення сторін за КАС України. Так, по-перше, частина перша ст.190 акцентує увагу на тому, що «сторони можуть повністю або частково врегулювати спір» [3] (виділено мною – С.Г.). Вважаємо, що таким чином не обмежуються права учасників справи, оскільки в позовній заяві та/або зустрічному позові може бути висунуто декілька вимог. І при системному тлумаченні положень ГПК та ЦПК у такому випадку суд не зможе затвердити угоду, оскільки при затвердженні угоди суддя має одночасно закрити провадження у справі (ч.4 ст.192 ГПК, ч.4 ст.207 ЦПК). Однак слід вказати, що хоча КАС і надав можливість врегулювати спір частково, тим не менш частина п'ята ст.190 КАС України також містить положення, що при затвердженні примирення суд одночасно закриває провадження у справі. Але, виходячи з вищевказаного, дане положення видається нелогічним і непослідовним.

Навпаки, згідно з формулюванням частини першої ст.190 КАС України примирення сторін само по собі не може бути підставою для закриття провадження, оскільки якщо сторони врегулювали спір лише частково і суддя

визнає, що таке примирення відповідає вимогам закону, то в іншій частині (частинах) вимог провадження у справі може бути здійснено далі.

Закріплення аналогічного положення в ЦПК та ГПК видається ефективним рішенням по складних справах та розширюватиме можливості учасників справи щодо примирення.

Правильним видається, що всі три кодекси дозволяють примиритися (укласти мирову угоду) «на умовах, які виходять за межі предмета спору», і при цьому такі умови не можуть суперечити закону або порушувати права чи охоронювані законом інтереси третіх осіб.

КАС України містить ще одне важливе положення: «За клопотанням сторін суд зупиняє провадження у справі на час, необхідний їм для примирення» [3]. Незважаючи на те, що всі три кодекси надають можливість в ході розгляду справи скористатися інститутом врегулювання спору за участі судді, іноді пізніше, коли практично збігли строки розгляду справи, виникає необхідність обговорити умови мирової угоди. Але ані ЦПК, ані ГПК України не надають можливість судді зупинити провадження на цей час, щоб не порушувати темпоральні межі судочинства і надати можливість сторонам вирішити спір мирним шляхом. Безперечно, суддя має обережно користуватися цим положенням у разі його впровадження і не використовувати для затягування розгляду справи. Але у випадку, коли є можливість закінчити провадження примиренням сторін, додаткові повноваження, надані суду процесуальним законодавством, не завадять.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, слід зауважити, що сучасні редакції процесуально-правового регулювання інституту мирової угоди (примирення сторін) при розгляді судових справ потребують вдосконалення та врахування позитивних напрацювань, які наявні на сьогодні в нашому вітчизняному законодавстві.

Література:

1. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>.

2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.

3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р.

№ 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.